

TELEGRAFUL ROMANU.

Telegraful este de două ori pe săptămână: joi și Duminică. — Prenumeratia se face în Sabiu la expeditorul său pe afara la c. r. poste, cu banii platiti prin seriori francati, adresate către expeditor. Pretul prenumerării pentru Sabiu este de anul 7. fl. v. a. sau pe o jumătate de an 3. fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pentru

Nr. 35. ANUL XVIII.

Sabiu, în 3/15 Mai 1870.

ro provinciale din Monarhia pe anul anu 8 fl. era pe o jumătate de an 4 fl. v. a. Pentru princ. și teri străine pe anul 12 pe 1/2, anu 6 fl. v. a.

Inseratul se plătesc pentru
între 6 ore cu 7. cr. și 12. cr., pentru
a două ore cu 5 1/2 cr. și pentru a
treia repetare cu 8 1/2 cr. v. a.

Dela sinodului archidiecesanu.

Déca siedintă de luni (27 Apr.) după amédii se va privi că siedintă de sine, atunci trebuie recertificată, ca preste totu au fostu unspredeice siedintie, dara nu ducă după cum le specificaramu noi în orulu trecutu.

In siedintă a IX daca conformu rectificării de mai nainte îndată la începutu ia cuventul p. Ioanu Hania, și deslușesc cum intielege denisul actulu, ce are a sa seversi în acăsta siedintă, actulu alegerei acelei părți constitutive a consistoriului archidiecesanu, numita senatul strinsu bisericescu. Si adeca asiā, ca cu consistoriul celu vechiu nu se poate face tabula rasa, pentru ca nici o lege nu are putere retroactiva, ci ca acela, există, și numai încătu nu ajunge numerul membrilor statoriti de sinodu sa se întregiasca, alegându-se atâti barbati cât mai suntu de lipsa. Motivarea mai departe a acestei teze a provocat indecursul ei observări opuse din partea membrilor sinodali.

Dep. Pascariu incuviintă motivele aduse de ante vorbitoru, ia înse în considerație următoarele: a) există un consistoriu cum lu cere statutul; b) există cu salariele de astazi. Din aceste considerante și de parere ca consistoriul are a se alege după cum prescrie statutul.

Presedintele atrage atenția sinodului asupra impregurării, ca cestiușa acăstă e suprata de cându să decisu asupră compatibilității său necompatibilității și a altor posturi acumulate pre lângă postulu de asesoru consistoriale, și tocmai din privintă acăstă s-a vediutu indemnăto (presedintele) a chiamă atenția sinodului asupră impregurărilor năstre faptice și posibile, de si principiul de neacumulare trebuie recunoscute, și din acestu motivu a fostu de parere, ca principiul sa se admită conditio natus. Sinodul înse dechiarându-se pre lângă principiul neconditionatul și-a legatu mâinile în astă privintă.

Ce se atinge de continuitatea de carea s'a amintit, consistoriul de mai nainte a fostu luat din barbati respectabili și nimenea nu le va nerecunoșce meritile loru, dara fiindu ca ei au fostu luati asiā dicendu numai după poruncă dilei, pentru ca biserică nu se află în exercitiul liberu alu institutiunilor ei, astazi cându aceste instituții și conclusulu de mai nainte alu sinodului vine să facă o reorganizare în biserică, nu ramane altă de cătu a se procede la alegerea consistoriului întregu.

Cam aceste și altele s'a aduso înainte din partea presidiului și din partea dep. Branu de Leményi, Gaetanu și Dr. Gallu.

I. Hania facuse propunerea în intielesulu vorbirei sole de mai susu, ca adeca membri consistoriului de pâna aci sa se privescă de atari și mai departe, iera pentru căt mai suntu de lipsa să se facă alegere.

Propunerea acăstă se pune din partea presidiului spre sprinire, dara nu afă sprinire.

Deci vine a se pune în lucrare actulu alegerei insusi și se stăorescă alegerea a patru asesori consistoriali salarisi și doi onorari. Din cei patru dintău avé se urmeze apoi denumirea vicariului generalu archidiecesanu și apoi alegerea altui asesoru salarisi pentru loculu alu patrulea.

Procedarea la actu se facă asiā:

Se alegu pre lângă presedinte doi barbati din tre deputati, cari sa fie la scrutinu, în personele dd. Ioanu Pinciu și Ioanu Filipescu. Dupa aceea undu din notari chama pre fie care deputat la urna și arunca votulu întreșa.

Rezultatul scrutinării sū ca din 49 de vo-

lanti 46 și dă voturile pentru Protosincelul Nicolau Popa, asemenea intrunira majoritate absolută de voturi PP. Protopresbiteri și fosi asesori consistoriali și pâna aci, Ioanu Panoviciu și Petru Badila; iera pentru postulu onorariu intruniră majoritatea absolută P. Protopresb. alu Hategului Ioanu Ratiu. Celelalte voturi erau împarscate.

Acum eră să se facă încă odată alegerea pentru unu alu patrulea asesoru consistorialu înse sinodulu, pentru că nu se indelungiasca prea multu actulu alegerei a rugatul pre Presedintele Escel. Sea Presântitulu Archiepiscopu sa denumește din acești trei pre vicariulu generale, pentru că sa se poată alege numai decât doi asesori ordinari și unul onorariu și asiā înduplecându-se Presedintele la acăsta cerere a sinodului în modu solemnă denumitul din cei trei deja alesi pre Par. Protosincel Nicolau Popa a de vicariu generale eu cuventele: „Eu denumescu dintre cei trei asesori alesi salarisi pre p. protosincel N. Popa”, care denumire o primă sinodul cu insuflările „sa traiasca.”

Acum se procede mai departe la alegere ierasi în modulu de mai susu și rezultatul este, ca pentru unu postu de asesoru salarisiu capeta majoritate absolută P. Protopresbiteru alu Gioagiu I. Vasile Piposiu și pentru celu onorariu P. Prot. alu Branului Ioanu Mettanu; iera pentru celalaltu postu de asesoru salarisiu se împartu voturile, capetându ele mai multe și mai aproape de majoritate P. Profesoru și Parochu alu cetăței Săbiului Zacharia Boiu și Par. Prot. alu Zarandului Moise Lazaru. Deci se face alegere angustă între acești doi și majoritatea o intrunesce celu dintău.

Presidiulu din însemnetatea ce o are sinodulu și din respectu către acăstă în intielesulu § respectiv din statutu face intarirea membrilor consistoriului strinsu bisericescu în fată sinodului, cu următoarele cuvinte: „Din parte-mi nu amu nimică în contră unei său altor persoane alese în consistoriulu strinsu bisericescu și de aceea me aflu indemnăto a intarî pre cei siese alesi de asesori consistoriali și a cere totu odată dela atotu poterniculu Domnului binecuvantarea cerescă preste acestu consistoriu.” Ceea ce se primește cu vîi aclamări din partea membrilor.

Înțindu tempulu înaintatul alta siedintă se săpăza pre diu' următoarea la nouă ore, cându au a se continuă alegările membrilor consistoriali pentru cele-lalte două senate.

Dela sinodului eparchiale aradane.

Aradu, Domineacă Tomei 1870.

Primul sinod eparchiale s'a deschisă astazi în biserică catedrale sub presedintia episcopului diecesanu Procopiu Ivacicovicu în prezentă ablegatilor și a unui publicu numerosu.

În data după chiamarea spiritului săntu se inaugura sinodulu după programă urmată: 1. prezentarea credentialelor presedintelui; 2. surgarea notarilor sinodali; 3. Cuventarea de deschidere a presedintelui, în fine notificarea alegeriori și împărțirea membrilor în secțiuni verificătorie.

Presedintele chiamă la oficiulu notariale provisoriu pre următorii 4 membri: 1. Groza din clerus, M. Buneiu, I. Vesea și I. Popoviciu din mireni. Si roșii după aceea următorulu cuventu de deschidere:

Venerabile sinod eparchialu, Domnilor deputati!

Congresulu nostru naționalu bisericescu română de religiunea gr. resaratene, conchiamat la Sabiu pre 16 Septembrie 1868. Înăndu sub des-

bateră seriōsa întrebarea, despre nouul organismu, ce eră de dorit u se introduce în administratiunea trebilor năstre bisericesci și scolare, — rădiomu și pre garantiele date din partea legislativei politice, — au compusă în contielegerea fratiescă unu statutu, pentru organizarea și administrația internă a bisericei năstre naționale.

Înțindu statutulu acesta organicu prin Majestatea Sea pre bunulu Imperatru și rege alu nostru Franciscu Iosifu I sub 28 Maiu 1869, aprobatu și confirmatul — consistoriulu nostru diecesanu nu a lipsit u face cele trebuintoșe pentru punerea la cale a nouului organismu bisericescu în sensul statutului organicu; în firul căror alu după înființarea sinodelor, comitetelor și a epitropielor parochiali, apoi a sinodelor, scaunelor, comitetelor și a epitropielor protopresverali, au venită la rendu convocarea sinodului eparchiale pentru diecesă aradana, în a cărei urmare, binecuvantatul se fia Domnulu Dumnedieu! eata astazi ne aflatu adunati la venerandă catedra, la primul sinod anuale alu eparchiei năstre aradane.

Nu me indoiescă Domnilor! ba sum convinsu că intenția și nesuntă năstra a tuturor a este, a aflat și a staveri midilöcele mai potrivite, și a intrebuintă modalitatea cea mai bună pentru efektuarea dispusetiunilor statutului organicu, spre folosul și înaintarea trebilor năstre bisericesci și scolare; ceea ce e o necesitate urgintă pentru propagarea năstra; o necesitate pentru dezvoltarea culturii poporului.

Inse că se putem deveni la rezultate folositore pentru trebuintele și dorintele năstre pre terenul bisericescu și scolaristicu, avemu Domnilor în, și afara de sinod multu și mai indelungatul timpu a lucră și a ne osteni cu zelu deschilinit, cu patientia durabila, cu deferintia reciprocă, și cu multă buna intielegere; căci: „concordia parvae crescunt, discordia maxime dilabuntur.”

Petrunsu de însemnetatea și ponderositatea vocației năstre, și avându firmă sperantia la unu succesu bunu și folositoru în desbaterile și afacerile năstre Ve salută Domnilor! din adencul animei mele, și me rogu lui Dumnediu, ca darul Domnului nostru Isusu Christosu și dragostea lui Dumnediu Tatalu, și impreunarea santului Duchu sa fie cu Noi cu toti!

Si asiā Domnilor! siedintele sinodale cu acăstă declarându-le de deschise ve poftescu a me insotii în renoarea rugaciunii către Atotpolintele dicindu: „Imperate cerescu, mangitorile, duchulu adevărului, carele pretutindenea esti și tot le plinesci, vîstierulu bunatilor și datatoriile de viață, vino și te salasuesce întru noi și ne curățește pre noi de totă spuriaciunea, și mantuiesc bunule susțetul nostru Aminu.

O voce despre organizarea instrucțiunii publice.

Saliste în diu'a de San-Georgiu 1870.

Congresulu naționalu bisericescu alu românilor de religiunea ortodoxă din Transilvania și Ungaria tenuțu în Sabiu din 16 Septembrie 1868 au trasu ună cale nouă bisericei și scolei pentru venitoriulu loru. Statutulu organicu sanctionat de M. S. imp. în 28 Maiu 1869 ne au datu o constituție, pre basă cărei a s'a adunat sinodelor eparchiali, conchiamate pre Luminacă Tomei a. c. In acăstea se voru tractă pre rendu cele prescrise în §§ 94. 95 (? Red.) și 96 din statutulu organicu.

Intre celelalte agende ale sinodelor eparchiale are să fie fără indoială și organizarea învățăturei în scolele năstre confesionali. — Eu credu a fi de folosu a desceptă luarea aminte a

tuturor romanilor si cu deosebire onoratioru deputati sinodali asupra acestui punctu de mare importanță pentru venitoriu nostru, și ai rogă sa si comunică ideile loru în respectul acesta, pentru că sa se păta înșință o lege, care sa corespundă cu indigentile noastre reale.* — Încătu pentru mine, fără de a pretinde a fi în posessiunea ideelor celor mai nimerite în privința acestea, cugetu ca mai nainte de tōte aru face trebuintia : —

1. A se stabili un'a auctoritate supremă, cătu se va poté mai independite în indreptarea scōlelor si invetiamențului în ele, compusă din barbatii cei mai luminati în științe si mai dedati în administrația si conducerea scōlelor. — Acestea sa formeze unu corp permanentu, si sa persecute cu strajnicia planulu de invetiatura, confruntândulu ne incetatu cu lipsele si impregiurările poporului nostru, introducendu-se successe scaimbările necesarie comandate de esperintia, insa fără de a crutiă si fără de a admite în funcțiunile scolare individi ne-trebniți si preocupati de intereses particulari, carii dupa cum scim mai multu potu strică de cătu direge.

Credu ca o asemenea auctoritate, compusa în astă modu si condusa de unu astă simțiu, e ne-șparatu de lipsa, fiindu ca trist'a esperintia, care amu facuto de dōue decenii, ne au demonstratu din destulu, ca schimbarile dupa capritiu facute de ómeni, cari se schimbă pre totu minutulu si de acei'a cari n'au nici o ideia de invetiamențu, ci veněza numai dupa intereses particulari, nu facu de cătu strica totu progresulu.** —

Scōlele noastre au trebuintia de unu elementu stabilu si de o sistema buna pentru că sa păta prosperă amesurata cerintelor noastre si a secolului presint. — O sistema de invetiamențu poté numai in cursu de mai multi ani sa-se adeveredie de buna séu de rea, cāci nimic'a nu e mai stricaciu in invetiatura publica, de cătu dēs'a mutare de sistema, care pune si pre invetiatori si pre invetiaci in incurcare si i face sa si părda celu mai prețiosu tempu alu vietiei, iera mai pre urma sa se descuragizeze cu totulu.

Dověda scaimbarea legilor si sistemii instructiunii publice la gimnasieile de statu in templu mai de corendu la noi. — Inca si mai pericolosu mise pare a fi dēs'a scaimbare de invetiatori, care la noi prea adese s'a intemplatu si se intempla. —

Dara apoi ce sa dicu despre desfintarea scōlelor existinti, si despre ridicarea altor'a, dupa altu planu si alta sistema, pre cari poté mane le restórnă altu capritiu.

2. Recunoscu lips'a reformelor si a-siu voi sa se faca unde cere trebuint'a, insa sa se faca cu cea mai mare precautiu si sa se introduca astă dicendu pre ne similit, dupa aceea planulu bine inceputu sa se urmedie cu perseverantia. In fine s'aru cere, că scōlele in interesulu instructiunii, sa remâna cu totulu neatins de interesele particulare de caste si nepotismu. Educatiunea sa-si urmedie, drumulu seu de a cultiva mintea si de a forma anim'a tenerimei pentru adeveru si virtute, fără de a fi lovite de capritiele dilei si fără de a fi paralizate in mersulu seu prin scopuri marsiave.

De aceea s'aru acceptă, că autoritatea superioara, insarcinata cu directarea invetiamențului in scōlele noastre confesiuniali, sa fia incredintata unui corp permanent si cătu se va poté mai independinte in pusetiunea sea, inso unui corp compus din barbati destinsi prin eruditia loru si inavutisti cu pracs'a esperintie, si recunoscuti pentru probitatea bunavoint'a, putint'a si activitatea loru.

3. Autoritatea acestea suprema fiindu res-trinsivera sa-si tienă de sănt'a datorintia a lati in-vetiatur'a primaria preste totu, insințându scōle in tōte comunele bisericesci si in fia-care tractu protopresviterale celu putienu căte un'a capitala, proviedindu-le cu invetiatori apti si devotati trebei scolare. — Spre a putea face acestea, se intielege de sine ca trebuie inmultit fondul scolasticu prin deschiderea de fontani noue, cāci fără de buni scōle nu se potu înșintă, si cele înșintate nu se potu sustine, lasându-le cu deosebire capritiului ante statutorilor comunali séu parochiali că dupa placu sa inmultește si sa scăda lefurile, sa depuna si sa pună pre invetiatori dupa cum le vine la socolă.

4. A se statori un'a lege de admissibilitate la posturile invetatoresci, in urm'a cărei sa se fipsedie ce cunoscintie se ceru dela fia-care invetiatoriu, ce scōle sa fia urmatu si ce atestate sa fia datoriu

a infatiosiá aspirantii la postulu de invetiatori parochiali, si ce la cele capitale. — In fine prelungă presentarea astorui felu de documente sa se introduca esamenile de cualificatiune despre obiectele propunende in scōla pentru care au concurat si si despre metod'a propunerei singuratecelor obiecte, buna ora, că pre venitoriu nimenea se nu păta aspiră la unu postu de docinte fără a documenta prin atestate, căte clase a absolvatu si cum a fostu esamenul de cualificatiune séu de admissibilitate.

5. A face o lege obligatorie pentru invetiatoru primaria in urm'a cărei fia-care parinte se fia datoriu a-si dă copii sei de ambe secsele intr'unu anumitu tempu si adeca dela 7—12 ani, iera dela 12—15 la scōla de repetiție Dumineac'a si serbatore. Sanctionându acesta lege, prin amende si lipsiri de folosele eclesiastice ba chiaru si comunali sa se constringa parintii a fi mai cu singurintă in tramitera copiloru la scōla.

Preotimea poté face cele mai bune servicie in privința acestei.

Mihail Stoică
directorul scōlei norm. capit. rom.
gr-or. din Seliste.

O ARUNCATURA DE OCHIU

ASUPRA

STAREI ACTUALE

ROMANIEI.

(Capetu.)

De aceea tradări preste tradări repeatate; nerușinare preste nerușinare pâna într'alătă, in cătu cei ce le seversiescu sa-si faca fala cu faptele loru marsiave. De aceea imprumuturi onerose, precum Stern, Openheim; concessiuni ruiniatore, precum Strussberg si Oppenheim; condeie de căte dōue si trei milioane trecute la chietuele pentru lucruri ce nu le avemu, ori pre care le avemu, sunto de nici o trebuinta; de aceea datori'a flotante urcata la preste 100 milioane numai in vre-o cinci ani de dile si cându n'avea tiéra nevoia de vre-o chietuéra extraordinaria.

* * *

Cu regimulu constitutional, astă precum se aplică la noi, amu spus'o, ca ne aflâmu sub absolutismu si mai cumplito, si mai vatematoriu statului, decăto regimulu regulamentariu. Legile suntu bune, dara aplicarea e rea; cei ce le aplică potu sa le aplice dupa voint'a loru, pentru ca controlu asupr'a modului, cum le aplică, nu exista, prin ingerenția guvernelor in alegeri ori ce controlu este nimiricu, pentru ca vinu majoritatile loru sa dea din capu la tōte; si déca se gasescu, pre-iici pre colea doi-trei ómeni, ce dorescu intr'adeveru binele si voru sa se opuna la faptele vatematorie statului seversite de cătra guvern, acei'a suntu nesocotiti, luati in risu chiaru, atât in camera de majoritat, cătu si afara din camera de jurnale, facute anume spre a intră pre rondu in serviciul guvernelor; cāci acestea au mijlocă sa multiamésca pre toti din spinarea poporului asupr'u: au contracte de lucrări publice séu de arendări de mosie, au paragrafe penru presa, au favoruri de impartitudo pre la toti acesti samsari politici, prin cari 'si facu treble. Iéra pentru că sa se seape aparentie, pentru că sa arunce cu cenusia in ochi la cei creduli, se vede iera-si o intielegere instinctiva, intre cei ce se inlocuescu unii pre altii, a dă voturi inlocuitorii contr'a inlocuitorilor, că sa fia obligati acestea sa platescă cutare sume, ce s'au doveditu sfeterisite, cutare bani cu cari s'au dovedit u ca au abusatu, si contr'a căror'a a strigatu lumea intréga si chiaru ei prin jurnalele loru pâna sa nu vina la putere, cari voturi insa remânu in ultare, pentru ca nimenui nu-i da mâna sa le aplice, sciindu-se toti culpabili si sciindu ca, dupa legea naturei, aplicându-le ei contr'a aceloru, pre cari i a inlocuitu, si acestei cându si voru inlocui pre densii voru aplică asemene voturile ce voru dă contr'a loru.

Prin falsificarea alegerilor, lipsindu ori-ce controlu guvernului, elu poté astă dara sa aresteze ori cându, pre cine va voi; poté sa persecute in avere, onore si chiaru viatia, pre fia-care cetatién, fiindu siguru de mai nainte ca va fi absolvit de tōte peccatele, de cătra cortegiul celu incongióra, care se chiama representanti ai națiunei, adeca reprezentanti ai vointiei națiunei.

Hei! dara óre nu le sciu toti acestea? Óre

nu judeca toti totu astfelu? Nu vede fia-cine, in mintea lui, ca suntemu si că statu, si că societate, si că invidiți mai in genere, si că caracteru cetățienescu, de batjocura atutu a nostra, cătu si a streinilor ce vinu sa visiteze tiéra nostra, cătu si a acelor'a, cari cunoscu impregiurările tierei noastre? Este intr'adeveru de desperatuo acesta stare in care ne aflâmu; dara o singura măngaiere ne mai remâne, aceea ca națiuni si mai mari de cătu națiunea română a avutu asemenea epoca precum, este la noi epoca de astazi.

Francia si poporul francesu, care a ajunsu sa dicteze astazi voint'a sea lumiei intrege, se afla in aceea-si critica poziție, in care ne aflâmu noi astazi, inainte de revolutiunea cea mare a Franciei.

Multi dintre visitatorii Franciei inainte de acesta epoca, intre cari si unu autoriu insemnatu alu epocii, englesulu Young, care a caletorit in Francia pre la 1788, si-a batutu joen in modulu celu mai tristu de acestu poporul francesu, care face admiratiunea lumei astazi, minunându-se de apathia si răbdarea poporului francesu, pre care punendu-lu in comparatiune cu poporul englesu, dicea despre densulu: déca in Englter'a, in satuletiulu celu mai infundat, s'aru comite o a sut'a parte macar, din abusurile, ce se comitu in Francia sub ochii poporului francesu, guvernul sub care s'aru petrecere nisce asemene abusuri n'aru putea fi suserit u unu minutu macar; in vreme ce acesta națiune francesa cadiuta in apathia, privescu cu indiferentia la densele, macar ca ea e pré'd'a loru; si déca aru voi sa indrepteze lucrurile, astfelu precum suntu la densii, le aru trebuu celu mai pucinu unu secolu,

Unu minutu inse de desceptare, intr'o soflare divina, i su de ajunsu acestei națiuni, luata in risu pâna eri, sa scape de o situatiune deplorabile, ca aceea in care i ajunsese cotitulu la osu. Nu trecuru nici doi ani si i vediù lumea pre francesi, si pre cîmpulu de betaia că capitani abili si că soldati vitezi, si la tribuna ca oratori mari si diplomatici, si in administratiune că organizatori intelectuati; si toti esiti din clasele de josu cari erau astia de nesocotite.

* * *

Aducendu de exemplu revolutiunea cea mare a Franciei, si temendum, că nu cumva sa se obiecteze de cătra unii din cei ce cunoscu evenimentele urmate, ca a-siu cugetă la o indreptare seriosa prin returnare ori printr'o revolutiune cu sânge, me oprescu a dice: nu dorescu si nu sfatescu returnare séu revolutiune; antăiu ca a trecutu timpul versării de sânge si Dumnedieu scie unde poté sa ne duca o revolutiune, si alu doilea ca amu vedutu ce sa intemplatu eu 11 Februarie, prin care călă-va violenți, escamotându miscarea dela 11 Februarie, au isbutit u aduca lucrurile in starea deplorabile in care se afla astazi.

Dara voi sa dicu: nu trece si preste acestu poporul român o soflare divina, care se-lu desmor-tiasca, sa-lu descepte din somnulu seu celu greu, sa-lu scotia din nepasarea in care se vede, pentru ca, intr'unu minutu, sa inaugureze o óra de prosperitate că aceea pre care a inaugurat o poporul francesu la 1789 si multe alte popore? E destulu se mijlocescu o buna intielegere intre noi toti, pentru ca cu totii sa dicem a acestoru bande de coti-car si de tradatori:

— Destulu pâna aci!

Toti acestei, cari au inlocuitu pre vechii boieri si exploatază tiéra intr'unu chipu nerușinat, voru intră in gaura de sierpe.

* * *

Dupa tōte acestea ajungu la o conclusiune ori voim sa avem u unu guvern constitutional in tōta sinceritatea, si atunci căta sa se sferzisea odata cu acesta sistema derapenatorie statului român, alu cărui tablou m'amu cercat u lu infacișezu mai susu, si care dupa miclele mele mijloce e multu mai palidu de cătu realitatea, cere ingrodiesce si revolta pre toti; ori ca, déca este sa remânenem totu in acesta situatiune progresându in reu, si sa ne topim de trandavia séu in capacitate; aru si de o miie de ori mai folositoriu sa simu abandonati pre mân'a unei persoane cu putere dictoriale, care sa ne guverneze intr'unu chipu absolutu; cāci celn pucinu acea persóna nu aru mai avea trebuinta de atâtea mijloce corumpătoare, sa cumpere alegatori, sa dea in jafu tiéra la streini prin concessiuni si la cătă-va deputati si senatori prin contracte si intreprinderi, si sa intrebuitieze, că consilari ai sei, totu ceea ce este

*) A se vedea pertrătările din siedint'a din urma. R.

**) La noi acestu assertu nu se poate aplică. R.

mai coruptu in tiéra, că sa se creză miliōne de posturi, prin cari se derăpană financele statului; căci celu pucinu, déca acelu dictatoru său pasia va fi unu stapanitoriu reu, va fi lesne alu tranti josu ne mai avendu scusa sa dica ceea ce se poate dice astazi: Strică eu? Tiér'a a voit!

Eu, care sciu acestea, sum departe a dorî unu asemenea lucru; pentru ca și déca s'aru găsi vnu sănțu care sa ia dictatur'a, cine ne poate garanta de mostenitorulu său, său de celu ce va veni după densulu déca se va face cu alegere. Amu disu aceste vorbe, că sa se véda la ce extremitate poate adunga cineva, căci acestu resonamentu l'am auditu la multi.

Nadajduescu înse multu in inteligintă românilor, in provedintă, care i-a ajutat la tóte nevoie lor, ca le va ajută sa se descepte, sa iasa din acesta apathia, sa-si simtia umilintă in care jacu astazi si catastrof'a ce ne ascépta; si atât'a este de ajunsu, căci odata ce ómenii cu minte matura si tinerii necorupti voru simtii umilintă at bajocur'a in care-ne aflăm, si voru incepe a se adună unulu cu altulu spre a chipzui la ce e de facut, se voru poate găsi multe mijloce că sa esim din acesta nenorocire.

Ce sa mai totu tanjim? ce sa mai totu stămu de cărtă unii cu altii si de acuzațiile reciproce, cari nu ne potu inainta in nimic'a, ci numai ne mantiene in deshinare? Mai cu séma intre militari, pentru ce sa perpetue o ura neimpesata, destingunduse unii de altii prin numiri diferite de Maisti si Februaristi?

Observu, cu durere, ca se intinde o intriga, care are de scopu sa imparta tiér'a in două tabere si mai alesu pre ostire in Februaristi si Maisti, Februaristi si Cozisti; acestea tóte pentru că sa poate pescui in apa tulbere, căci acei ce nu mai suntu la putere, că si cei ce n'au fostu nici odata dada aspira la putere, suntu in stare sa restorne lumea că sa vina ei, sa mai faca plésica si Dum-nedieu mai scie ce.

Sfatul care l'asuu dă eu militarilor astazi, cându eru putea si ascultatu, aru si: sa se infraiesca Maistii precum se dieu, cu Februaristi, sa dea mâna unulu cu altulu, sa se ocupe de desvoltarea instructiunii militare si de disciplina, căci măine-pomâine poate sa fie trabuindia de bravur'a loru pre câmpulu de bataia pentru aperarea tieri si Dómne feresce ce s'aru intemplă de se voru găsi in starea de astazi! Sa se uite dara militarii cu sănge rece la tóte insinuările perfide, cari se intielege ca trebuie se fie cu ceva scopuri ascunse căci nime nu-si da mâna de giab'a sa semene vrăjb'a intre frati.

Me resum. Amu disu la inceputu ca unu Domnu s'au spariatu atunci numai de starea tieri cându a auditu ca lumea o duce intr'o veselia, si a sciutu sa se oprăscă la marginea prapastiei.

Asi dara, astazi natiunea, care se guvernează prin constituione si care ea are puterea de a face si responderea pre care o avea mai naiente Dom-nulu, sa-si arunce ochii si sa vedia ca nu se mai plâng nime, ca nu se mai vaeta nime, ci o ducu toti intr'o veselia: baluri, ziaseturii, gradine si lauteri pre la tóte carcinile de prin orasie si sate; că cum cu totii aru innotă in aru, că cum n'ar, mai avea trebuintia nime sa muncésca, in ratacirea ca bugetulu, din cătu este marit, are sa se mai marésca din di in di că sa se poate impartasi dintr'ensulu toti si in sperant'a amagitorie, ca drumurile de seru ale lui Strossberg a sa aduca atât'a bani in tiera, in cătu guvenul, sa poate immulti intr'atât'a numerulu functiunilor că sa sia posturi pentru toti cei ce sciu sa scrie, si pentru studentii ce iasa din scole, si tinerimea sa nu mai aiba nevoia sa se ocupe de alt-ceva, ci se accepte totulu de la guvern!

Amu ajunsu in culmea fericirel si sfersiescu.

Alte afaceri ne au distrașu pentru unu tempu dela cele curatul politice. Acést'a e si cau'a de amu trecutu asiā in delungu preste proiectul de lege in privintă nationalitătilor, statutoru de membrii din estrem'a stânga a dietei pestane si de cei si nationalitătilor nemagiere, de care proiectu facusemu înse de multu amintire si noi. Spre a-lu

avea depusu si pre acesta in colonele noastre că pre unu actu, ce merita atentionea ori cărpi barbatu politico, dara cu deosebire in tempulu acesta miscatu, lu reproducem si noi după traducerea „Albinei“ carea afirma cumca traducerea ei e cea mai autentica.

Proiectu de Lege

pentru regularea si ascurarea nationalitătilor si limbelor de tiéra in Ungaria.

§ 1. In Ungaria se recunoscu de nationalităti egalu indrepatită de tiéra urmatörile poporatiuni istorice de tiéra: magiarii, românii, serbi, slavocii, rusii si nemții pentru cari prin lege fundamentală se ascură indrepatitărea egala politica de nationalitate si limba, intre marginile intregitătiei teritoriale si unitătiei politice a statului.

In documente oficiale nationalitătile locuitörile in Ungaria la olalta se voru numi poporul Ungariei si din folosirea numelui ungurescu nu se poate deduce preferintia nici superioritate pentru nationalitatea magiara.

§ 2. In comunităatile satenesci si orasienesci, precum si in comitate, respective, si in districte na-nationalitatea majoritatiei poporatiunei respective — si adeca a celei absolute unde s'aru astă atare, la din contra nationalitatea majoritatiei relative — forma in tienutulu respectivu nationalitatea oficiale, si limba ei va fi limba oficiale atătu a representantiei politice seu representantiei politico-administrative precum si a antistilor si autoritatilor publice, presupunendu, ca acea majoritate aparțiene la un'a din cele siese nationalităti din tiéra.

In acele comunităti, comitate si districte amestecate, unde pre lângă majoritatea decidiatoria, una din cele siese nationalităti din tiéra aru formă baremu a trei'a parte si cu numerulu aru stă acelei mai aprope, membrii representantiei au dreptu a cere, ca limba ei sa se aplice că a dôu'a limba oficiale.

In adunantiele representantive, intrebuintiare limbelor usitate in tiéra este libera.

Comunitatile acelea, a căror'a majoritate nu apartiene la nici un'a din cele siese nationalităti de tiéra, potu folosi limba loru propria de limb'a oficiale in afacerile loru interne comunali; in afacerile loru cu judecătorii comitatense seu cu angajati cercuali suntu indetorate a intrebuintărea limb'a oficiale a comitatului.

§ 3. Limb'a nationalitatiei de tiéra, ce forma majoritatea tieri, e limb'a oficuala a legelatiunei si a oficiolatelor centrali. (?)

Inse in ori ce felu de cause compuse in alta limbă, atătu regimulu centralu cătu si curtea de casatiune, precum si judecătorii supreme, e indetorata a edă totu in acea limbă otaririle respective decisiunile si sentintiele sale.

Curtea de casatiune si judecătorii supreme in consultările loru traducendu prin translatori jurati, procesele portate in atare limbă nemaghiara, dimpreuna cu documentele necesarie, le va referă prin referinti ce cunoscu limb'a respectiva.

In dieta, ablegatii nationalitătilor din minoritate, au libertatea a se pronunci in propri'a loru limbă nationala.

§ 4. Legile tieri, mai departe ordinatiunile si tóte feliurile de dispusiuni ale regimului si autoritatilor centrali se voru comunică respective se voru publica tuturorul nationalitătilor din tiéra declinitu jurisdicțiilor, pe lângă testulu originalu. Si in limb'a loru nationala propria respective in limba loru oficuala ierasi cu testulu auteticu, respective se voru promulgă. Déca s'ar nasce vreo indoiala despre intielesulu alorū dōue testuri atunci decide testululu originalu.

§ 5. Representantile, oficiolatele si antistiele comitatelor si ale districtelor precum si ale autoritatilor orasienesci, mai departe judecătoare orasienesci, comitatense, districtuali si cercuali, precum si tóte oficiolatele administrative inferiore, cu oficiolatele superioare voru comunică in propri'a loru limbă oficuala si (cu excepția casurilor din § 4) totu in acea limbă voru primi otaririle, incredintările si ori ce felu de comunicatiuni. Toto azi corespundu in limb'a loru propria oficiolatele de asemenea rangu, déca au aceiasi limbă oficuala; in casulu contrariu, pre lângă testulu originalu in limb'a propria intrebuintărea limb'a oficiolatelor centrale. Totu ast'a e de observat si la comunitatile satenesci si la antistii acelor'a, déca limb'a loru oficuala e recunoscuta de limbă usitata in co-

mitatu respective districtu din partea corporatiunei representative. La din contra, comunitătilor suntu indetorate a intrebuintă in comunicatiunile loru externe un'a din limbele usitate in comitat, respective districtu.

§ 6. Cu privire la afacerile partilor litigante se declara ca regal'a generala, ca părțile si potu folosi limb'a loru propria, si autoritatile administrative, precum judecătoare de prim'a si a dôu'a instantia pôrta pertractările in limb'a părților si totu in aceea aducu decisiunile. Déca părțile cauzelor procesuali vorbescu limbă usitata in tienutulu autoritatiei respective, inse acesto limbă suntu diferte, fia-care poate folosi limb'a sea propria. Totu desbaterea si efectuirea se face in limb'a primului incursu.

Acea parte, a cărei'a limbă nu e usitata in tienutulu autoritatiei respective, are dreptul de a se folosi seu de limb'a partii contrarie seu de a autoritatiei respective, seu de a autoritatilor centrale.

Déca un'a din părțile litigante consta din mai multe persoane ce apartin la diferite nationalităti, atunci au a se uni in un'a din limbele usitate acolo, de altintre suntu indetorate a intrebuntărea limb'a oficiale.

In cause criminale, cercetările si tóte pertractările decurgu in limb'a acusatului, si sentintiele, precum si tóte feliurile de decisiuni au sa se aduca in limb'a acusatului, déca acést'a e un'a dintre limbele usitate in tienutulu autoritatiei respective; de altintre in aceea limbă de tiéra usitata, carea acusatului după mărturisire sea propria o pricepe mai bine.

In casurile acelea, unde suntu mai multi acu-sati de diferite nationalităti, aceia cari vorbescu un'a din limbele usitate acolo, suntu de ascultat in aceea limbă, si pertractarea cu privire la ei se pôrta in limb'a loru, — cu privire la ceialalti inse in limb'a oficuala a jurisdictionei pre lângă intrebuintarea de interpreti; sentint'a inse e de comunicat in limb'a loru propria. Totu aceste dispozituni stau si cu privire la ascultarea martoriilor.

Dupa introducerea procedurei judecătoriei de juriati referitorie la cause criminale, limb'a desbatelerilor juriului — déca juriati n'oru precepe limb'a acusatului — va si limb'a oficuala a respectivului judecător.

§ 7. Investimentul national, din punctul de vedere al culturii comune si al prosperitatii, se recunoscă de missiune a statului si dreptu aceea inaintarea lui — se ordona precum de după potere propria a fiacării nationalităti asiā si prin ajutorare in proporție egala din averea statului.

Dreptu aceea, si care nationalitate de tiéra in totalitate seu particulariu are dreptul a se uni spre acestu scopu. a fundă scoli si institute, societati si reunii spre desvoltarea cultivarei spirituali si materiali, precum spre desvoltarea culturii, sciintiei, beletristiciei, artelor si a economiei nationale, a institutiilor fonduri si fundatiuni, si spre acestu scopu a le administră independente prin organele loru proprie.

§ 8. In tóte scolele populare ale acelorui si se nationalităti de tiéra, in institutiile superioare de cultura si investimentu, e limb'a loru propria nationala limb'a de instrucțiune. Institutiile nationale, respective confessionale, de cultura si investimentu, ale singurăcelor nationalităti, incătu corespondu conditiunilor sostinătoare pentru asemenea institutiile statului, se declara de egalu indrepatită cu acestea, si in tóte aceleia in cari se propune istoria pragmatică a tieri, se poate totu odata propune si istoria loru propria natională.

Comunităatile, autoritatile si institutiile bisericești — si scolari, precum si tóte institutiile, societătilor si reuniunilor institutiilor pentru scopul espusu in § 8, au dreptul a se folosi de limb'a loru propria nationala in comunicatiunile loru interne si externe, intre sine, fatia cu regimulu si cu alte autorități de statu. si regimulu e indatorat a li edă decisiunile si responsurile sale totu in aceea limbă.

§ 9. La universitatea tieri pre lângă catedrele de limb'a si beletristica acelorui si se nationalităti de tiéra, au sa se ridice catedre si pentru propunerea legilor patriei in limb'a loru natională permitind totuodata in limbele acestea docentele private si pentru alte facultati, precum si facerea escamenelor in tóte limbele de propunere. Totu aceasta se ordinează si cu privire la academiele ju-

ridice de tiéra; dar' numai cu privire la nationalitatele tare reprezentate in respectivele parti ale tiei. In scóolele sustatórie de midiulocu si superiore séu in institutele de inveliamentu are sa se introduca de limb'a instructiva, pre lângă lăarea in consideratiune a elementelor nationali desu reprezentate, si limb'a acelei poporatiuni, in cerculu cărei se afla aceea, si in midiulocul atâroru nationalitati de tiéra, unde lipsesc astfelii de institute de invictamentu, au a se redică in numeru coresponditoru cu poterea tierei séu cu privire la imprejurări, cu ajutoriul statului.

§ 10. Aceia, cari pretind a portá atari ofisie, la cari se conditionează cunoștiința limbii maghiare, au a demonstra deplin'a cunoștiința a acestei limbe.

§ 11. Ordinatiunile legei presente, mai verosu cele contineute in § 1 formeză partea constitutiva din constitutiunea tierei.

§ 12. Legea acésta va pasi in viézia indată după sanctionare si publicare; si tóte legile si ordinatiunile de mai inainte, contrarie legei de acum, prin acésta se declara de sterse.—

Brasovu in 7. Maiu. (Balneologicu)

D'abia ne potem ierasi delectá ochii la vestimentul celu verde al primaveriei. Dupa ostenelele iernei cei grele, cere corpulu recreare insa afara de zidurile orasului, unde pardosal'a cea ardienda si radiele sôrelui reflectate de pre zidurile caselor cu potere indoita ne va ingreuiá după putine septemani deja petrecerea.

Ne preocupa cugetul de a aflá unu locu desfătu de petrecere, unde sa nu simu avisati numai la frumsetele naturei, care ne multiamesece ochii iera stomachula ni la séca, ci unde amu potea capatá ceva si de gustatu, si asiá sa imprenam cele placute cu cele bune. Unu atare locu e in Transilvania fără indoiala in prim'a linia, loculu de cura Elöpatak (Valcele).

Cu privintia la comfortabilitate, petrecere si desfătu, recerintie neincurgiurabile pentru unu bolnavu intr'o scalda, de doritu si placute pentru unu sanatosu, stau Valcelele intre scaldele din patria mai aprope de cele din strainatate, intre, insa cu multu in privintia puterii vindecatorie pre cele din urma. Deçi nu ne prinde mirare, déca Valcelele nôstre pre lângă tota desvoltarea de comunicatiune, carea usiuráza cercetarea scaldelor de luxu din strainatate din anu in anu se bucura de o cercetare si mai mare. Spre adeverirea celoru dise, avemu de a avisá simplu la numerii autentici ai conspectului statisticu despre cercetarea locului de cura Valcelele (Elöpatak) in sessiunea anului trecutu, edat in intielesulu ordinaciunei ministeriului regescu ung. cu datulu 28 Martiu a. c. N. 716, din partea despartientului sanitaru alu comitatului Albei superiore.

In anulu trecutu au fostu in Vacele la cura 247 familii din patria, 288 din strainatate, 286 barbati 382 femei din patria, 404 barbati, 577 femei din strainatate; la oalta: 1649 óspeti.

Acestu numeru ne aréta, ca frequentarea crese in comparatiune cu anii precedinti cu privintia la tempulu celu nefavoritoriu si cu privintia la comunicatiunea cea decadiuta, tocmai in urm'a aceloru relatiuni nefavoritorie. Acésta este numai o urmare fizica a renomului probat, ce sian castigatu Valcelele pre langa tota concurentia din intru si strainatate. In sessionea anului trecutu nu s'a intemplatu in Valcele nici unu casu de morte. Óspeti in cea mai mare parte curati, recreati si scapati de durerile loru voru pastrá la acestui locu de cura o suvenire multiamitorie.

Din raportulu sanitariu a fisicului Albei superiore, Dr. Szabolc, care si in vîr'a acésta va domiciliá in Valcele spre a ordiná óspetiloru sfatu medical practicu, estragemu, afara de alte nenumerate cure, urmatorele date:

Tratati si curati fura: 62 bolnavi de hepatalgia (bola de ficati) si splenalgia (bola de splina); 10 casuri de chlorosa (palire, Bleichsucht); 19 de tuberculosa; 43 de bôle catharale; 14 de homeroide; 4 de podagra; 5 de verme solitariu (limbricu cordigeratu); 5 copii de limbrici; 3 de asemenza dureri cu cârcei; 4 scrofulosi; 5 histeriasis; 3 de hipochondria; 2 de inclinare spre ingrasiare; 3 de bôle apei; 14 de friguri intermitente (Wechsel-

sieber); mai multe feluri de bôle provenite din nas-cere; preste 15 exceme s. a.

Analisa chemica, facuta de farmacistulu Schnell s'a publicat in presa de repetite ori; asemenea va fi cunoscutu, că ap'a din Valcele sémena cu cea din Bartfeld, din Baraton-Püred, Gleichenberg, Ems-Kissingen, in privint'a efectului obtiene locul intre cea din Karlsbad si Marienbad, inse in privint'a partilor de feru si natronu carbonicu le intre ce, afara de aceea contiene in abundantia acidu carbonicu liberu si esceléza prin gustulu celu capeatoriu.

Mai amintim in fine, ca acestu forte insemanu si cercetatu locu de cura alu Transilvaniei jace 3 mile de departe de Brasovu, intr'o vale placuta incurgiurata de munti, in apropierea de Szepsi-S. Georgiu, impreunatu cu Br. prin posta in tóte dile si cu ceea-lalta lume prin oficiolatu telegraficu propriu, 5 isvóre dintre care 2 se folosesc pentru beutu si 3 pentru scalda, mai multe otele, cortele in numero de ajunsu, si sanatosu, ce stau in privint'a sanitaria sub grigi'a politiei si se dau pre lângă pretiu de tarifa, in impregiurulu Valcelelor promenade placute, alt'a in loco acoperita, o promenada largita prin acoperirea pre deplinu a pereului, ce curge prin locul de cura si asiá usiureza liber'a miscare a óspetiloru, pentru petrecere spirituala se afla unu cabinetu de cetire cu diuarie in limbi difierite si o farmacia oferesce óspetiloru asistentia probata medicale; afara de tóte acestea va contribui in sessiunea acésta, ce se incepe cu 15 Maiu si se finesce cu 15 Septembre, spre delectarea óspetiloru si o capela de musica renomita din Aradu.

Sub astufelii de auspicio potu Valcelele si in anulu c. cu securitate sperá o cercetare si mai numerosa.

Varietati.

* * Esamenile de marturitate scripturistice la gimnasiulu de statu voru si in 22—25 Iuniu a. c. (c. n.); cele verbali se voru face cunoscute la tim-pulu seu.

Esamenile private inse voru si in 20—21 Iuliu.

Directiunea gimnasiale.

Licitatiune publica.

In 25 Maiu a. c. se va tiené licitatiune in loco Toplita rom., comitatulu Turd'a superióra, pentru zidirea bisericii gr. or. cu două turnuri, in lungime de 20 stangini, acarei fundamentu e zidit u asupra féliei pamentului pana la ferestri; dela sum'a lucrata de anginerulu Boros Ignatz de 23,459 fl. si 16 xr. v. a. in josu. Piatra, fierul nelucratu, nasipulu si barnele pentru alasii (stelagiu) lemnele pentru arsulu varului si a caramidei in cantitatea receruta le v'a dá eclesi'a gr. or. precum si de crucile de pre turnuri si de catapitesna se va in-grijiti.

Pana la 2000 miertie varu si 20,000 cara-

midu suntu gata, pre care luatoriul dela licitatiune cu pretiulu moderat u va fi datoriu ale primi.

Banii sa voru plati in 5 rate. Doritori de a licita, archiecti sau si alti pricepatori, au de a se presenta in Toplita romana (oláh Toplita) pre diu'a destinata. Cauta legala sa va primi numai in obligatiuni de statu séu si in pamantu, inse in acestu casu numai dela individi forte bine cunoscuti. — Planalu ori si cându se poate vedea la presiedintele comitetului. —

Din siedint'a comit. paroch. gr-or. tienuta in 1 Maiu. a. c.

Toplita romana in 4 Maiu 1870 st. n.

Comitetulu parochiale dela biseric'a gr-or. din Toplita rom. (33—2)

Anunciu.

Apélé mineraile d' Elöpatak, cunoscute multu pentru eficacitatea loru, s' expórtă forte considerabilu, decându domnul Dr. Otrobanu din Brasovu a introdus o metoda ameliorata de a le espedia. In depourile sele in Brasovu si Elöpatak se afla totu mereu apele in cantitatea suficiente, prospeta implute, si gata a fi espedate după do-rint'a publicului. Falsificatii dese, si substituirea apelor din alte isvóre nesignificative, indemnă pro susnumitulu a garantá numai pentru „apele mineraile d' Elöpatak“ care voru si luate din depourile sele.

(32—2)

Edictu.

Iacobu Vili din Brasovu, — care de patru ani de dilecție au parasit u necreditină pre legiuia sea sotia Marin'a Dumitru Teclu totu din Brasovu, si prebegesce in lume fără a se poté sci loculu ubi-catiunei lui, — se citează prin acésta, că in terminu de unu anu si o di dela datulu presinte, sa se in-satisiedie la acestu foru matrimoniale, caci la din-contra, si in absentia densului se va decide pre basea SS. canone ale bisericei nôstre ort. res. di-vorciulu cerutu de sotia sea.

Brasovu 17 Aprile 1870.

Forulu matrimoniale alu tractului protopopescu gr-or. I alu Brasiovului.

Iosifu Baracu Protopopu. (32—2)

Burs'a de Vien'a.

Din 2/14 Maiu 1870.

Metalicile 5%	60 45	Act. de credita 254 80
Imprumut. nat. 5%	69 75	Argintulu 121 50
Actiile de banca	721	Galbinulu 5 86

TRANSPORTAREA DE SINI.

Intreprindetoriu de cladire a drumului de feru r. osicu-ungurescu publica transportarea de sini dela Alvintiu Sabiu a si la Mediasiu sub urmatorele conditiuni:

dela Alvintiu pana la Sabiu de maja 60 de cruceri.

dela Alvintiu pana la Mediasiu de maja 1 florinu.

O Sina cantaresce că la 4 maji si 1/2, doi boi séu cai potu duce 4 pâna la 6 Sini.

Ast'a se urca pentru o incârcatura dela Alvintiu pâna la Sabiu 10 fl. 80 cr. pâna la 16 fl. 20 cr., dela Alvintiu pâna la Mediasiu 18 fl. pâna la 27 fl.

Fiesce căruia, care se va aflá cu carulu la magazinulu curtiei drumului de feru in Alvintiu, i se voru predá sinile cu unu biletu de caratu, ier plat'a si o va râdicá la loculu de descarcaturu indata ce va fi predat u sinile si biletulu de transportu, in tota diu'a dela 6 ore diminéta pâna la 6 ore sér'a in bani gata.